

Bilim, Felsefe, Şarlatanlık, Yobazlık

Bilim ve Teknik'in Şubat 1994 tarihli 315 sayısında, felsefecimiz Ahmet Inam'ın imzası ve "Bilimdeki Şarlatanlar" başlığıyla bir kitap değerlendirmesi yayınlandı (s 110). Yine bir felsefeci olan Hüseyin Batuhan'ın Bilim ve Şarlatanlık adlı yapıtının tanıtıldığı bu yazıda, sözü edilen birtakım görüşlerin üzerinde durulmaya değer olduğunu düşünüyorum.

Sayın Batuhan'ın kitabı, henüz basılmadan Cumhuriyet, Bilim Teknik'e haber konusu olmuştu (S. 309, 20 Şubat 1993, s 12-13). Yakın zamanda ve o basıldıktan sonra ise yine bu ekte ve gazetenin kendisinde onunla ilgili birer yazı yayınlandı. Bilimde ve uygulamalı bir bilimsel alan olan tıpta şarlatanlık konusu, tıbbi etik alanında çalışan bizleri özellikle ilgilendirmektedir. Bunun yanında konu, bilim felsefesi ile yakından ilgilenen bir düşünür olarak sürekli biçimde ilgimi çekmiştir. Bu arada, kitaptan ilk haberim olduğu andan beri kafamda şu düşünce de uyanmıştır: Bilimdeki şarlatanlığın yanında acaba felsefede de şarlatanlık söz konusu olabilir mi? O zamandan bu yana, bu güne dek üzerinde pek durulmamış bir konu olarak bir felsefe etiğinin geliştirilmesi alanında düşüncelerime açıklık kazandırmaya çalışıyorum.

Etik alanı, tutum ve davranışlarımızla ilgili değerler (imizin) felsefesi olarak da bilinir ve felsefe etkinliğinin belli başlı dallarından birini oluşturma gelmiştir. Kanımca

"felsefe yapmanın etiği" olarak da adlandırabileceğimiz alandaki ilk sorularla ise ben, Sayın Inam'ın bu konudaki sorgulamaları ile karşılaşmışımdır. Ancak benim bu kısa yazıda ele alacağım konu, yukarıda da belirttiğim gibi, onun Batuhan'ın yapıtının değerlendirmesi sırasında ileri sürdüğü düşünceleri ile ilgilidir. Bunların arasında dikkatimizi çeken önemli bir nokta, kitabın (bilimin iç devimselliğinin yanında) bilim politikası ve sosyolojisi ile birlikte okunulmasının salık verilmesidir.

"Şarlatanlar niçin vardır, hayatta ve bilimde? Yaşadığımız dünya nasıl bir dünya ki orada sahtekarlar zaman zaman etkili bir biçimde yer tutabiliyorlar?" diye soruyor yazarımız. Daha sonra, soruyla ilgili şu sorunun üzerinde de düşünülmesi gerektiğini belirtiyor: "Şarlatanlar bilime, bilimsel

düşünmeye, bilimin geliştirilmesine hep 'zarar' vermiş insanlar mıdır?"

Yaşadığımız dünya nasıl olursa olsun, bizi ve yaptığımız işi ne ölçüde etkilerse etkilesin, kişiye toplumsal yaşamı ve yaptıkları ile ilgili yerine göre çok önemli sorumluluk düşmektedir. Bir kişi ister bir "iç şarlatan" olarak kendi bilim alanının yaklaşımları, ölçütleri, yöntemleri konusunda bilerek ya da bunları benimseyerek çağının gerisinde düşünsün ve uygulamada bulunsun; isterse bir "dış şarlatan" olarak belli bir bilimsel dalın biçimsel eğitim, deneyim vb gerek koşullarını yerine getirmeden elinde bunlar varmışcasına etkinlik gösterebilir, kendisi bu durumundan sorumludur. "İç" ya da "dış" şarlatanlar, (sözde) etkinlik gösterdikleri alanlarda ilke olarak hemen hep "zararlı" olmuşlardır. Ancak, bir karşıtlık doğurarak

doğru, yerinde görüşlerin ve düşünsel, yöntemsel yaratıcılığın geliştirilmesine dolaylı yoldan katkıda bulunmuş olabilirler. Bu, yaşamımızda bizleri doğruya yöneltten yanlışlar, bizlere iyiyi gösteren kötülükler, güzeli benimseten çirkinlikler konusunu gündeme getiriyor. Yaşamın olumlu, artı boyutun ya da boyutlarını tanımamızı sağlıyor diye bilimde olsun, toplumsal ya da siyasal yaşamda olsun, diyelim ki felsefede olsun, şarlatanları şarlatanlığı kınamayalım mı? Dürüst, sorumlu, yaratıcı bilim adamının/kadınının ve başka alanların bu nitelikteki kişilerinin karşısında onları ne gibi bir konumda görebiliriz?

Sayın Inam, bir önceki sorunun ardından şunu da soruyor: "Zaman zaman Feyerabend gibi düşünür-

lerin dile getirdikleri gibi, bilimin 'akıl' ve 'doğru düşünme' adına devingenliğinin, canlılığının yitirilmesinde bilimi ve akli gerçeğinden çok savunmaya kalkınan bilim yobazlarının payı var mıdır?" Bilimi ve akli gerektiğinden çok savunmaya kalkınan kuşkusuz yerinde olmayan bir tutumdur. Ancak bu yolla bilim devingenliğini ve canlılığını nasıl yitiriyor olabilir sorusunun yanıtını buradaki bağlamımızda Bilim ve Teknik okuyucusuna bırakıyorum. Burada üzerinde durmak istediğim nokta ise, bu kitap değerlendirmesinde takıldığım "bilim yobazları" anlatımıdır. Bilim etkinliğinin, uygulamalarının aşırılıkları, bilim adamının etik dışı davranışı vb ne ölçüde eleştirilebilir olursa olsun, belli haklılık sınırları içinde "bilim" ve "yobazlık" birbirleriyle bağdaştırılabilecek kavramlar değildir. Bu, bilimi inançlarla, bilim adamının tutumunu gerçekten "yobaz" dincininkiyle karıştırmak demektir ki Feyrabend gibi "aykırı" olmaya çok düşkün felsefecilerin yaptıklarının temelinde sanırım hep vardır. Yine bu nokta bana, yüzyılımızın yeni olgucu (neopozitivist) felsefecilerinden Reichenbach'ın "bilimin düşmanları" saptamasını anımsatıyor.

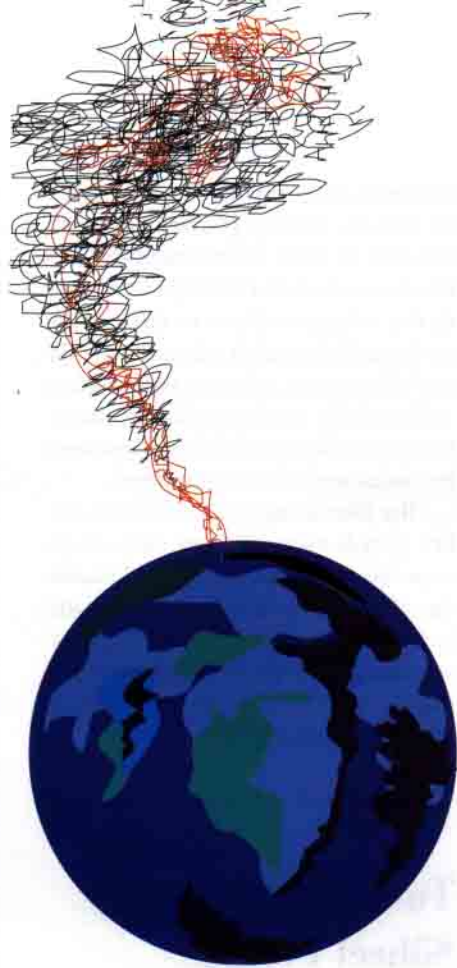
Felsefeciler arasında bilime karşı aşırı bir eleştirel tutum içinde bulunanlar, eleştirel bakış açısını kendi etkinliklerine, onun evrimine yöneltmelerinde bir çaba içinde olacaklardır kanısındayım. Bilim etkinliğini yürüten hiç kimse, onda gözlem ve deneyin yerini yadsıyamaz. Oysa başta Plato, Descartes, Kant olmak üzere bilginin kaynağını ilke olarak ya da temelde insan usunda (aklında) bulan ussalcı (rasyonalist) felsefecilerin "akıl" ve "doğru düşünme" adına ne savlar ürettiklerine bir baksak, acaba neler görebiliriz? Eleştirmenimiz, yazısını "bakış açımızı geniş tutmamız gerekir" diyerek bitiriyor. Tümyle katılıyorum.

Yaman Örs

A.Ü Tıp Fakültesi Deontoloji Bölümü.

Doğanın Korunması İçin Öneriler

İnsanlık, bilerek kendi kendini yok etmeye doğru mu gidiyor? Toplumlar bir özkıyımın eşliğinde mi? Dünyamız kimsenin umursamadığı bir yıkımın kapısında mı? Bu sorulara acı da olsa evet diyeceğim. Doğada ve çevrede tüyler ürperten gerçekleri görmemek için kafamızı deve kuşu gibi kuma sokuyoruz adeta. İşte hava, su, toprak hızla kirleniyor; bunun sonucu varoluşumuzun bu te-

mel öğeleri doğal yapı ve özelliklerini yitirecek yaşanmaz ortamlar oluşturuyorlar. Kentlerde egzoz gazları, fabrika, kalorifer, soba duman ve atıklar atmosfere binlerce ton zehir katıyor. Akciğer kanserinin baş nedeni bu olsa gerek. Atmosferdeki bu korkunç kirlenmenin ani ölümlere neden olduğunu da biliyorsunuz. Ocak 1994'de İstanbul'un soluk alamaz duruma geldiğini gördük. Hastaneler solunum yetmezliği çeken hastalarla dolup taştı. Yalnız İstanbul mu böyle? Doğaldır ki değil. Türkiye'nin ve dünyanın diğer kentleri de İstanbul gibi benzer sorunların içindedir.

Bu gün ırmaklar, nehirler, denizler ve okyanuslar da evsel, endüstriyel, kimyasal atıkların döküldüğü yerlerdir. Üstelik tankerlerden, petrol boru hatlarından dökülen tonlarca petrol bu güzel sulardaki yaşamı kurutmaktadır. Karadeniz can çekişiyor. Akdeniz, hele doğu bölümü göz göre ölüyor. Ruslar nükleer atıklarını kendilerine de zarar geleceğini bile bile Japon Denizi'ne ve okyanuslara dökmeyi sürdürüyorlar. Avrupa, dağ gibi sanayi atıklarını başka ülkelere, uzak sulara taşımak bilinçsizliği içindedir. Bu kirlenmeden sanki yaşlı kıta pay almayacakmış gibi. Yine Rusya (eski Sovyetler Birliği) canına okumuştur Aral gölünün, beslenme kaynakları kurutulmuş, gölün suları çekilmekte, kirlenme sonucu yaşamsal niteliğini yitirmektedir şimdi. Bunun olumsuz sonuçları bu gün Orta Asya Türk Cumhuriyetlerini etkilemektedir.

Toprak gitgide verimini yitirmekte. Atmosferdeki asit ve zehirlerin, egzoz gazlarının yere çökmesi, evsel ve endüstriyel atıkların rast gele dökülmesi, tarım alanlarına çeşitli fabrikalar, termik ve nükleer santrallerin kurulmasıyla topraklar ölmektedir. Ayrıca yapay kimyasal gübreler, tarım ilaçları biter toprakların çoraklaşmasına neden olmaktadır. Yine tarım ilaçları, çiçekleri zehirliyerek, arıcılığı öldürmekte, doğadaki organik dengeyi bozmaktadır. Bir de yer yüzünde çölleşme ve erozyon; acımasız orman kıyımları, nükleer kirlenmeler sonucu hız kazanmaktadır. Örneğin Rusya'nın havada ve yer altındaki nükleer denemeleri Kazakistan topraklarını yer yer çevresel bir yıkıma uğratmıştır. Bu yıkımın acısını Kazak halkı çekmektedir. Amerika'nın nükleer denemeleri de çöldeki organik yaşamın dengesini sarsmıştır. Yine Fransa'nın Pasifik'te atmosferde yaptığı nükleer denemeler o güzel doğayı, cennet adaları, iklimi ve tüm canlıları ölümcül bir karabasanın içine sokmuştur bir zaman.

Hele barışa yanaşmayan saldırganların, çevreyi yıkıma götüren ve kan gölüne çeviren savaşları bir türlü dinmek bilmiyor. Balkanların ve Kafkasların o alımlı doğasının kanlı savaşlarla yaşanmaz hale geldiğine hep tanıklasınız. Şimdi her ülke bol laf üretiyor çevre üzerine. Birkaç çevreci kuruluşun olumlu eylemi dışında, ülkelerce alınan kararlar, birtakım politik ve ekonomik çıkarlar uğruna kâğıt üzerinde kalıyor, yaşama geçirilemiyor. Dünyanın yakın geleceği bile kaygı vermiyor kimseye. "Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler" sorumsuz eski liberal düşüncesi gündemde hep. Bu anlayışın sürmesine, bu vurdumduymazlığa rağmen ben yine de kendi önerilerimi belirtmeyi bir görev biliyorum. İlk aymazlıktan kurtulmaya çalışalım diyorum. Çünkü bu sorun tüm ülkelerin, insanlığın, yani dünyanın yaşamsal ve varolma sorunudur.

Önce sevgiyi yeşertmeliyiz yer yüzünde. Dengeli yaşam sevgiyle başlar. Yüreklere sevgiyi yeşertmenin yolu da eğitimden geçer. Dünyanın tüm basın, radyo, televizyon (medya) ve okulları bu işi üstlenmeli, çocuk, genç, yaşlı tüm insanlara hem ulusal, hem evrensel boyutta çevre bilinci verilmelidir. Bütün insanlık bilgilenebilir ve küresel bir bilinçlenmeye varmalıdır.

Tüketim ekonomisinden, planlı ekonomiye geçilmeli, insanlar nerede duracağını bilmelidir. Us ve yaşam, ekonomik ve sosyal hırsın üstüne çıkmalıdır. Çok kazanmak, çok zengin olmak, çok tüketmek için insan sorumsuzca her istediğini yaparsa korkunç kirlenme sürer, kıyımlar büyür ve iş işten geç-

miş olabilir. Çevreyi koruyan bir ekonomik gelişmeye herkes yardımcı olmak zorunda kalmalıdır. Temiz enerji olan güneş enerjisi gündeme getirilmeli, güneş enerjisini kullanacak teknolojik gelişmeye hız verilmelidir. İletişimden, ısıtmadan, aydınlatmadan ulaşım araçlarına dek güneş enerjisi kullanmak için gerekli gelişim sağlanmalıdır. Güneş enerjisini kullanan merkezi ısıtma sistemleri kurulmalı, arındırma aygıtlarına dayalı bir sanayi geliştirilmelidir. Bu arada doğalgaz, biyoenerji, hidrojen, su ve rüzgar enerjilerinden yararlanma da yaygınlaştırılmalıdır.

Tarımda zararlılarla savaşımında kimyasal ilaçlar yerine, biyolojik savaşım yöntemini uygulamak gerektir. Doğal gübre kullanımına ağırlık vermenin zamanıdır sanıyorum. Çok önemli nokta da verimli tarım alanlarına hiç bir biçimde konut ve fabrika yapılmamasıdır. Yaban yaşamı mutlaka korumalıyız. Ot ve hayvan türlerinin yok olmaması için gerekli bilimsel önlemler almalıyız.

Yüzyılımızda dünya nüfusu başdöndürücü bir biçimde artmaktadır. Bu nüfus artışı dünya kaynaklarının kirlenmesinin baş etkenidir. Özellikle de az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin nüfusunun bilinçsizce ve üretimin kat kat üstünde anormal bir artış gösterdiğini hep biliyoruz. Ayrıca bu denge-siz çoğalma refahı baltalıyor, ekonomik ve sosyal patlamalara neden oluyor. O halde küresel boyutta etkin aile ve nüfus planlaması gitmek gerekiyor. Yoksa çevre bozulması ve açlık önlenemez. Orman kıyımlarına hep göz yumulmaktadır. Bu durum bir yerde yaşam alanlarımızı ve sağlığımızı bozuyor. Öyle ise, ormanlar titizlikle korunurken, erozyonla savaşımına geçilmeli, ağaçlandırma çalışmalarına artan bir hız verilmeli, tüm yerleşim üniteleri yeşil kuşakla sanılmalıdır.

Çevre sorunlarını, çevre sorunlarının çözümünü, temiz ve dengeli bir doğanın korunmasını görev edinen ulusal ve evrensel boyutta - Özerk Çevre Kurumlarına bağlı, çevreyi koruyan - Çevre Güvenlik Örgütü - oluşturulmalı, bu kuruluş hem ülke çapında, hem Birleşmiş Milletler içinde örgünlenmelidir. Bu ulusal ve evrensel - Çevre Güvenlik Örgütleri - uyan, önleme, bilgilendirme, bilinçlendirme görevi dışında çevre suçu işleyen kişilere, kurum ve kuruluşlara, her türlü ulaşım araçlarına gerektiğinde en ağır cezayı uygulayabilecek bir yetkide olmalıdır.

Kirlenmiş ve yitirilmiş bir çevreyi yeniden kazanmak için bu ulusal ve evrensel çevre kurumlarına görev verilmeli, yeterince mali destek, araç-gereç ve uzman sağlanmalıdır. Ülkesel ve gezegensel çapta yaşamı savunan duyarlı ve barışçıl çevre politikaları

üretmenin tam zamanıdır. Tüm ülkeler savaşın dünyaya getirdiği çevresel, ekonomik, psikolojik ve sosyal yıkımın bilinciyle barış savunmanın önemini kavramalıdır. Görüşme, diyalog, uzlaşma, antlaşma ve adalet yollarının dışına çıkılmamalıdır çağımızda artık. Savaş önleme, barışı, uzlaşmayı sağlama görevi -etkin biçimde- yeniden yapılanmış, yan tutmayan yeni Birleşmiş Milletler Örgütünün üstlenmesi yerinde olur kanısındayım.

Her ülkenin anayasasına, herkesin sağlıklı çevrede yaşama hakkına sahip olduğu ve çevreyi hiç bir kişi ve kuruluşun kirlenmesine olanak verilmeyeceği düşüncesi mutlaka bir madde olarak konmalı ve uygulanmalıdır. Ancak böyle bir çevre devrimiyle dünyamız esenliğe ulaşır diyorum ve başka çözüm yolu göremiyorum ben.

M. Güner Demiray

İdealtepe, Rıfkı Tongsir Cad. 23/8 Küçüköyü / İstanbul

Türk Bilimi Şöhret Peşinde

Türkiye'deki insanların zeka seviyesinin, dış ülkelerle rekabete elverecek oranda yüksektir. Keza sürekli değişim gösteren ülke idaresinin bilim ve teknoloji konularına bakış açısının değişmesi açısından istikrarsız bir konum oluşturmaktadır. Yurt dışında gelişen iktidarların, bilim ve sanata yaklaşım açıları diye bir şey zaten düşünülemez. Çünkü bu konular halk ve yöneticiler tarafından benimsenmiş ve yatırım yapılması zorunlu kılınmış alanlar haline gelmiştir. Türkiye genelinde gençliğin konumunun son on yıl içinde iyice gerilediği gözden kaçmayan bir gerçektir. İlk öğretim, lise ve yüksek öğretimde öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişim eksikliği hayli fazladır.

Gençlerin araştırma ve öğrenmeye teşvik edilmesi için yapılması gereken işlerin başında eğitime önem vermektir. Türkiye'de dış ülkeler seviyesinde bilimi geliştirmek olası. Keza yönetim hatasından kaynaklanan bir takım istikrarsızlıklar buna engel oluyor. Bilimin, Türk halkının günlük yaşamının bir parçası olması için bu istikrarsızlığın bir an önce bitmesi gerekir. Günlük yaşamımız için böylesine önemli olan ve yaşamımızı etkileyen bilim, nedense bu yanlış politikadan dolayı bir kaza olupta bu ülkeye yerleşmeden, göç ederse, güncel olur ve sonra yine unutulup gider. Bilimin ne olduğunu çoğumuz bilmeyiz, düşünmeyiz. Keza yaşadığımız sürece bilimin bizde merak uyandırması, bizi kendine çekmesi özel bir kültür

sorunu olmaktan çok, bir seviye işi olmalıdır. Bu seviye meslek olarak duyduğumuz ilgiden farklıdır. Milletçe geri veya ileri olmakta buna bağlıdır. Bir milletin var olması bu gün artık yalnız yaşadığı toprak değil başka milletlerle paylaştığı, paylaşmak zorunda olduğu, onun dünya üzerindeki bilime verdiği değere bağlı olarak görünüyor.

İkibin yılına girerken bilim ve teknoloji baş döndürücü hızla ilerliyor. Türkiye'deki bilim de buna ayak uydurduğu taktirde çağdaşlaşma artık ucuz bir laf olmaktan çıkmış, bilimsel tabana oturmuş demektir.

İnancım şudur ki: Ülkemizin gelişmesi için böylesine önemli olan bilim ve teknoloji konusunda bu güne kadar önemli bir gelişmenin olmaması şöhret kazanmak için çalışan eğitimciler, öğrenciler, politikacılar tarafından kaynaklanan büyük bir eksikliklerdir. İnsan var olduğu günden bu güne her an doğaya karşı kendisini aşmaya çalışmıştır. Bilim, bu savaş içindeki gelişimin en önemli değişmez faktörüdür. Bu bilim savaşında bilim adamları öğrenci ve politikacılar bilimin bütün yönleri ile titizlikle değerlendirerek, gerçekleştirilmesi kolay olmayan güç bir işi başarmaları inancıyla...

Abdulkadir Bektaş
Manifaturacı Ahmet Bektaş Elyile 61810
İskenderli Beşikdüzü / Trabzon

Camın İnsan Hayatındaki Yeri

Silis kumunun ateşte eritilmesi ile yapılan saydam ve çabuk kırılan bir madde olan cam, günümüz hayatına iyice girmiştir. Cam, silis ve bor anhidriti gibi cam haline gelebilen, alkaliler gibi kolay eriyebilen ve kireç gibi dayanıklılığı artırıcı elementlerden meydana gelmiş bir karışımın ergimesiyle oluşur. Camsı madde, karışımın sıvı durumdan katı duruma geçmesiyle meydana gelir ve görünüşü karışımın sıvı haline benzer. Soğuma sırasında belli bir viskoziteye ulaşan bu madde, her alanda kullanılabilecek kadar sertlik kazanır. Erime safhası, karışımın içindeki hava kabarcıklarını gidermek için yapılan artma işlemi takip eder. Daha sonra, camı yeterli sıcaklığa yükseltmek için boş vurulan kor safhası gelir; kor ateşine tutulan cam plastik hale geldiği zaman, yüzey parlatma işlemi uygulanır.

Ergime işlemi ve artma işlemleri potalar içinde sırayla uygulanır. Soğutma sırasında meydana gelebilen ve yapılacak cam eşyanın kolayca kırılmasına yol açan gerilme, ikinci bir pişirilmeyle giderilir.

Camlar arasında en önemlileri pencere camları, dökme camları ve aynalardır. Pencere camları çekme yoluyla, dökme ve aynalar dökme yoluyla yapılır. Tavlama işlemi, camın bükülmeye ve çarpmaya karşı direncini artırır, belli kalınlıktaki (5-6 mm) aynalara, şiddetli bir çarpma sonucu kırıldığı zaman, kırık yüzeyleri fazla kesici olmayan küçük parçalara ayrılma özelliğini veren de yine tavlama işlemidir. Camın bileşimindeki, alümin ve magnezi gibi ikinci derecede önemli maddeler, camın daha güç donuklaşmasını sağlar. Cam sanayii, günümüzde en ileri zamanını yaşamaktadır. Bütün eşyalarımız hemen hemen camdan yapılmıştır. Tıp alanında cam basma aleti ile deri üzerine sıkıca bastırarak, altındaki deri bozukluğunu muayene edebilecek duruma gelmiştir.

Pencere camı sanayii, önceleri kalay, sonra gümüş sır çekilmiş yansıtıcı tabakaların (ayna) önüne altlık olarak cam levhalar kullanılmaya başlamasından sonra doğdu. XVII yy sonundan itibaren pencere camı yapımında dökme, tasfiye, eritme ve haddeleme, ikinci bir pişirme ve cam yüzeylerinin işlenmesi gibi çeşitli işlemlere baş vuruldu. Camın tarihi hakkında Plinius'un anlattığı bir efsaneye göre, Fenike kıyılarına çıkan bazı tacirlerin yemek pişiren tencerelerini oturdukları güherçile toprakları, yerdeki kumlarla karışmış ve ateşin etkisiyle ilk camın gelmesine yol açmış. Türklerde cam sanatı ileri bir düzeydeydi. Selçuklu Türkleri çeşitli cam eşya yapıyorlardı. Selçuklular devrine ait camı ve medreselerde kullanılan ve şemsiye denilen bir cam çeşidi daha çok kullanılıyordu. Fatih'ten sonra İstanbul camcılığın merkezi haline geldi ve cam sanayiinde büyük gelişme-

ler oldu. Ayrıca camın ısıyı ve elektriği iletmediği için, camı kurutma sobalarında ve buzdolaplarında (izolan) olarak da kullanılabilir.

Cam eskiden beri çok önemli bir maddedir ve insanlara çok geniş bir çalışma sahası açmıştır. Günümüzde de camın önemi ve faydaları tartışılmaz. Gelecekte de camın yaygın olacağına ve kullandığımız çoğu eşyanın camdan yapılacağına inanıyorum.

Murat Milletsever

Çağın Getirdiği Hastalık

İlk olarak tüm Bilim ve Teknik dergisi çalışanlarını ve TÜBİTAK'ı yayınladığı bu dergiyle, Türkiye'nin de bilim ve teknoloji-de söz sahibi olduğunun küçük bir kanıtı olması nedeniyle kutlanm. Yaklaşık üç senedir derginizi severek takip ediyorum ve okuma alışkanlığının giderek kaybolduğu, medyanın görünüşte dolu, fakat içerikte boş yayınlarına karşı böyle ansiklopedik, fakat daha araştırıcı ve geniş bir dergi yayımlanması gerçekten güzel.

Böyle bir dergi okuyarak bazı alışkanlıklardan (örneğin; televizyon gibi) bir nebze olsun uzaklaşmak güzel bir şey. Evet çağımızın alışkanlığı olan, o sihirli kutudan bahsetmek istiyorum. Televizyon giderek artan kanallarıyla fakir ve zengin gözetmeden her eve girebilmiştir. Artık toplumumuz için belki de giyim, yemek gibi gerekliliklerden daha bir öncelik kazanmıştır. Ona öyle bağlanmışız ki, iyi, hoş yönlerini görüyoruz. Ya geri-

si? Tabii çoğumuz bir iki kötü yönünü biliyoruz. Gözlerdeki etkisi, yaydığı radyasyon gibi... Peki öteki etkileri? İşte; Yapılan bir araştırmaya göre televizyon seyretme süresi günde altı saate kadar çıkabilmekte. Bu da bir insanın normal yaşamında çalışma ve uyumadan sonra üçüncü sıraya yerleşmektedir. Bu kadar uzun süreli bir meşguliyetin, insanın şahsiyeti üzerinde tesir yapmaması olanaksızdır.

Ayrıca psikologlara göre 7-8 yaşındaki bir çocuk dikkatini 200-300 dakika televizyona verebilmektedir. Oysa bir oyunda bu süre en fazla 100 dakikadır. Televizyonda sık sahne değişiklikleri ve hareket vardır. İyi olanın da bu olduğu sanılır. Demek ki, televizyon bizi gerçeklerle değil de, resimlerle düşünmeye sevkettir, görme ve düşünme alışkanlıklarımızı değiştirmektedir. Yapılan bir başka araştırmaya göre, hafıza da etkilenmektedir. Haberlerin bitiminden bir-iki dakika sonra sorulanların % 51'i, geçen tek bir haberi dahi hatırlayamamışlardır. Neden? Bir teoriye göre TV seyretmek pasif bir işittir. Bu esnada hiç bir şey yapılmaz. Ama okumak aktifliktir, çalışmakta öyle. Bunun için okuduklarımızın aklımızda uzun müddet kalması bundandır. Başka bir araştırmaya göre de televizyon seyredenlerin beynin sol tarafı daha az aktiftir. Halbuki konuşma ve mantıki düşünme esnasında faal olan sol taraftır. Resimleri yakalamaya çalışan ise beynin sağ tarafıdır.

Günümüzde ekrana olan bağlılık artmaktadır. Belki de yeniden canlanan eski radyo alışkanlıkları nedeniyle azalmaktadır. Bunu kesin olarak bilmiyoruz. Ayrıca düşük gelirli kesimin televizyona eğilimi daha fazla çünkü, televizyon bu kesimin tek eğlence, vakit geçirme aracı ve hayalleri, hayallerimizi genişleten bir araç. Böyle geniş zararları var, tamam ama, televizyonu da bırakalım bir köşeye demiyorum. Çünkü o, dünya ile iletişimimiz de gerekli bir araç. Bunu böyle bilelim ve televizyona vereceğimiz boş zamanlarımızı okumak, her alanda okumak ile değerlendirebileceğimizi unutmayalım. Bilelim ki, kitapların bü-yüklü dünyası, televizyondan çok daha geniştir.

Fikri Tüntaş

Yeni Mah, Tek Trafo Arkası No: 12
Bozüyük / Bilecik

